

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Huttunen, Jouko

Title: Isyyteen sitoutuminen ja sen merkitys miehelle

Year: 2010

Version: Published version

Copyright: © Suo-men Lää-kä-ri-liit-to, 2010

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Huttunen, J. (2010). Isyyteen sitoutuminen ja sen merkitys miehelle. Suomen lääkäri-lehti, 65(3), 175-181. <https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/katsausartikkeli/isyyteen-sitoutuminen-ja-sen-merkitys-miehelle/>

JOUKO HUTTUNEN
KT, kasvatustieteen lehtori
Jyväskylän yliopisto,
kasvatustieteiden laitos,
kasvatustiede ja
aikuiskasvatustiede

Isyyteen sitoutuminen ja sen merkitys miehelle

- Isyyteen sitoutumisen käsitteisisältö on muuttunut viime vuosikymmenten aikana leiväntuojaisyydestä hoivaisyyteen.
- Sitoutunut isä luo aktiivisen, hoivaavan ja vuorovaikutteisen suhteen lapseensa ja on mukana hänen arjessaan: on yhdessä, on saatavilla ja ottaa vastuuta.
- Isän sitoutumiseen vaikuttavat hänen motivaationsa isyyteen, kotityö- ja lastenhoitotaitonsa ja niihin liittyvä itsetuottamus, sosiaalinen tuki sekä perhevalmennuksen kaltaiset institutionaaliset käytänteet. Tärkeimmiksi ovat osoittautuneet parisuhteeseen ja puolisoon liittyvät ns. portinvartijatekijät. Viime kädessä sitoutuminen on isän oma eettinen valinta.
- Sitoutumisen myönteisiä vaikutuksia isälle itselleen on todettu psyykkisessä ja fyysisessä terveydentilassa, sosiaalisissa suhteissa, perhe- ja sukukeskeisyydessä sekä työelämäsuhteissa. Ajan mittaan sitoutuminen isyyteen parantaa miehen elämänlaatua monin eri tavoin ja antaa elämälle uutta sisältöä ja merkitystä.

Vaikka isyys on ollut jo pari vuosikymmentä käyttäytymis- ja yhteiskuntatieteellisen perhetutkimuksen kasvavan mielenkiinnon kohteena, isän ja lapsen välisen suhteen tutkimus on kohdistunut valtaosaltaan siihen, mitä merkitystä isällä on lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle (1). Lasten kannalta tämä on ollut hyvin ymmärrettävää ja ehdottoman tarpeellista, mutta koska inhimillinen vuorovaikutus on aina kaksisuuntaista, myös toinen suunta on tarkastelun arvoinen. Tällöin nousevat esiin sellaiset teemat kuin isän ja lapsen välisen suhteen merkitykset miehelle sekä miehen isyyteensä sitoutumisen vaikutukset hänen omaan hyvinvointiinsa.

Jo 1980- ja 1990-luvuilla saatiin viitteitä siitä, että isäksi tulo saattaa muuttaa miehen arvomaailmaa ja priorisointeja sekä vaikuttaa jopa hänen terveyskäyttäytymiseensä (2). Sittemmin tutkimus on tarkentanut kuvaa siitä, että isyys rohkaisee miestä sosiaalisemmaksi, osallistuvammaksi ja perhesuuntautuneemmaksi, mikä merkitsee samalla työkeskeisyyden ja henkilökohtaisen vapaa-ajan vähenemistä (3,4). Tutkimustieto miehen henkilökohtaisesta kokemuksesta isyydestä ja isyyteen liittyvistä tunteista on silti ollut jonkin verran ristiriitaista: isyys antaa mutta se myös ottaa (3,5). Ratkaisevaa on kuitenkin se, missä määrin mies omistautuu isyydelleen. Tätä merkittäväksi ja selitysvoimaiseksi havaittua ilmiötä on 1980-luvulta lähtien yleisesti kutsuttu

isyyteen sitoutumiseksi (father involvement).

Tarkastelen tässä katsauksessa ensinnäkin isyyteen sitoutumisen käsitteen määrittelyä, sen erilaisia indikaattoreita ja mittaamistapoja sekä sitoutumista ennustavia tekijöitä. Lopuksi selvittelen, mitä tiedämme tavallista sitoutuneemman isyyden vaikutuksista miehen elämään.

Isyyteen sitoutumisen käsite

Varhaisimmat isyyteen sitoutumisen merkitykset luotiin psykoanalyttisessa ymmärryskehikossa, jossa sitoutunutta isyyttä on se, että mies ottaa perheessä oman paikkansa ja roolinsa isänä. Isän ja äidin roolit nähtiin erillisinä, toisiaan täydentävinä ja sukupuoleen sidottuina eli essentiaalisina, oman sukupuolen biologiasta nousevina. Äidille kuului hoiva ja varhainen vuorovaikutus, isälle vastuu ulkoisista olosuhteista, turvasta ja auktoriteetista (6,7,8). Isyyteen sitoutumista oli se, että mies toi leivän kotiin, turvasi lapsen suotuisan kasvuympäristön ja aikanaan tutustutti hänet ulkomaailmaan ja sen koodistoon. Psykoanalyysin kielellä isän tuli auttaa lasta ja äitiä irrottautumaan keskinäisestä symbioosistaan sekä tukea lapsen itsenäistymistä ja hänen yliminänsä kehittymistä. Poikalapselle isä oli myös vastaansanomaton miehen malli. Luonnollisesti tämä kaikki edellytti käsitystä isän ehdottomasta auktoriteetista.

Kirjallisuutta

- 1 Marsiglio W, Amato P, Day R, Lamb M. Scholarship on fatherhood in the 1990s and beyond. *Journal of Marriage and Family* 2000;62:1173–91.
- 2 Snarey J. How fathers care for the next generation: A four decade study. Cambridge, MA: Harvard University Press 1993.
- 3 Knoester C, Eggebeen DJ. The effects of the transition to parenthood and subsequent children on men's well-being and social participation. *Journal of Family Issues* 2006;27:1532–60.
- 4 Palkovitz R. Involved fathering and men's adult development. Mahwah, NJ: Erlbaum 2002.
- 5 Nomaguchi K, Milkie M. Costs and rewards of children: The effects of becoming a parent on adults' lives. *Journal of Marriage and Family* 2003;65:356–74.
- 6 Furman E. Helping young children grow: I never knew parents did so much. Madison, Conn.: International Universities Press 1987.
- 7 Holmes J. John Bowlby and attachment theory. New York: Routledge 1993.
- 8 Manninen V. Pojan polku, isän tie. Helsinki: Kirjayhtymä 1991.
- 9 Bernard J. The good-provider role: Its rise and fall. Kirjassa: Skolnick A, Skolnick JH, toim. Family in transition. New York: Harper Collins College Publishers 1994:117–35.
- 10 Zuo J. Shifting the breadwinning boundary. The role of men's breadwinner status and their gender ideologies. *Journal of Family Issues* 2004;25:811–32.
- 11 Griswold RL. Fatherhood in America. New York: Basic Books 1993.
- 12 Daniels P, Wiengarten K. The fatherhood click: The timing of parenthood in men's lives. Kirjassa: Bronstein P, Cowan CP, toim. Fatherhood today: Men's changing role in the family. New York: Wiley 1988:36–53.
- 13 Hawkins AJ, Dollahite DC. Generative fathering: Beyond deficit perspectives. Thousand Oaks, CA: Sage 1997.
- 14 Pruett KD. The nurturing father: Journey toward the complete man. New York: Warner 1987.
- 15 Pleck JH. Paternal involvement: Levels, sources, and consequences. Kirjassa: Lamb ME, toim. The role of the father in child development. New York: Wiley 1997: 66–103, 3. painos.
- 16 Doherty WJ, Kouneski EF, Erickson MF. Responsible fathering: An overview and conceptual framework. *Journal of Marriage and the Family* 1998;60:277–92.
- 17 Lamb ME. The changing roles of fathers. Kirjassa: Lamb ME, The father's role: Applied perspectives. New York: Wiley-Interscience 1986:3–27.
- 18 Lamb ME, Pleck JH, Charnov EL, Levine JA. A biosocial perspective on paternal behavior and involvement. Kirjassa: Lancaster JB, Altmann J, Rossi AS, Sherrod LR, toim. Parenting across the lifespan: Biosocial dimensions. New York: Aldine de Gruyter 1987:11–42.

Anglosaksisessa tutkimuskirjallisuudessa miehen tällaista sitoutumista on kutsuttu leiväntuojaisyydeksi (breadwinner father, good-provider father) (9,10), jossa kyse on ennen muuta vastuullisesta huoltajuudesta, velvollisuuksien täyttämisestä ja kulttuuristen normien mukaisesta perheellisen miehen elämästä. Läheisen suhteen luomista lapseen ei toki katsottu vähäarvoiseksi asiaksi, mutta ei se ollut määrittelyn ytimessäkään, koska tässä äidin jakamattoman hoivan ilmapiirissä isyyttä ei nähty olennaiseksi tekijäksi sen enempää lapsen varhaiskehitykselle kuin varsinkaan miehelle itselleen.

1960- ja 1970-lukujen taitteessa Pohjoismaissa ja Pohjois-Amerikassa käynnistyneen isyyden suuren murroksen myötä myös isyyteen sitoutuminen ja varsinkin ns. hyvä isyys alkoi määrittyä uudella tavalla (11). Suurimpia syitä perheen sisäisen työnjaon muutoksiin olivat naisten koulutustason koheneminen ja ansiotyön yleistyminen, naisasialiike ja sukupuolten tasa-arvoideologia sekä sukupuolten suhteita ja sukupuolikäyttäytymistä säätelevän normiston vapaamielisyys. Perheisiin ja vanhemmuuteen suuntautuva tutkimus otti vähitellen käyttöönsä uudenlaiseen isyyteen viittaavan käsitteistön.

Yleisesti termillä ”uusi isyys” haluttiin tehdä eroa leivänansaitsijaisyyteen korostaen samalla miehen muuttunutta vanhemmuutta, jonka keskeisiksi piirteiksi nähtiin varhaiseen vuorovaikutukseen ja hoivaan osallistuminen, läheisen suhteen luominen lapseen sekä jaetun vanhemmuuden mukainen työnjako perheessä. Uuden isyyden sisällöllisempinä versioina tutkijat ovat käyttäneet termejä käytännön isyys (hands-on fathering) (12), generatiivinen isyys (generative fathering) (13), hoivaisuus (nurturant fathering) (14), positiivisesti sitoutunut isyys (positively involved fathering) (15) ja vastuullinen isyys (responsible fathering) (16).

Uuteen isyyskäsitteeseen liittyen yhdysvaltalaiset Michael Lamb ja Joseph Pleck kollegoineen (17,18) esittelivät 1980-luvun lopulla sittemmin tunnetuksi tulleen sitoutumisen käsitteen, joka jakautuu kolmeen osaan: vuorovaikutukseen (engagement/interaction), saatavilla oloon (accessibility) ja vastuullisuuteen (responsibility). Vuorovaikutuksella he tarkoittavat suoraa, välitöntä isän ja lapsen yhdessä-

oloa, joka voi tapahtua ruokailun, vaippojen vaihdon, kylvettämisen, lapselle lukemisen, leikkimisen tms. toimintojen yhteydessä. Saatavilla olo viittaa tilanteeseen, jossa vanhempi on läsnä ja valmiina vuorovaikutukseen, mutta tekee parhaillaan jotakin muuta, kuten koti töitä, katselee televisiota tai ajaa autoa lapsen istuessa takaistuimella. Vastuulla tarkoitetaan sitä, missä laajuudessa isä ottaa vastuuta lapsensa hoitoa ja huolenpitoa koskevasta päätöksenteosta ja sen valmisteluista, esimerkiksi lapsen vaatehuollosta, vaippojen ym. hoitotarvikkeiden hankinnasta, neuvola- tai lääkäriajan varaamisesta ja päivähoidon järjestämisestä lapselle. Vastuuta on yleisesti pidetty sitoutumisen mittaamisen tärkeimpänä indikaattorina, vaikka sen selvittäminen on osoittautunut hankalaksi erityisesti lomaketutkimuksissa (16,19).

Jotkin tutkijat ovat korostaneet, että sitoutumisen tutkimisessa lapsen hoitoon (vuorovaikutus) käytetty aktiiviaika on kaikkein tärkein mittari (20). Toiset tutkijat taas ovat olleet sitoutumisen hienojakoisemman ja monimuotoisemman mittaamisen kannalla, esimerkiksi siten, että lapsen kannalta positiivinen vuorovaikutus erotetaan pelkästä määrällisestä yhdessäolosta (15). Tällöin vuorovaikutustekijän piiriin on otettu mukaan sellaisia elementtejä kuten vuorovaikutuksen vastavuoroisuus, lämpimyyttä sekä vuorovaikutukseen sisältyvän tarkkailun ja kontrollin määrä ja laatu. Nämä vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen piirteet ovat peräisin ohjaavan, auktoritatiivisen kasvatustyylin tutkimustraditiosta.

Lambin ja Pleckin yksiuolotteista sitoutuneisuuden käsitettä on myös haluttu laajentaa monidimensionaaliseksi käsitteerakennelmaksi, jolloin siitä voidaan identifioida erikseen sitoutumisen kognitiivinen, affektiivinen ja eettinen ulottuvuus (21,22). Näyttöä on mm. siitä, että Lambin ja Pleckin malli ei pysty tavoittamaan kovin hyvin isän sitoutumisen kognitiivista ”syvyyttä” (19), esimerkiksi sitä, missä määrin lapsi on isän ajatuksissa päivän aikana, pitääkö hän mielessään lasta koskevat aikataulut ja määräajat, suunnittelee tulevaa ja arvioiko lasta koskevia asioita mielessään. Sitoutumisen affektiivinen ulottuvuus puolestaan liittyy isän tunnepohjaiseen huolenpitoon: missä laajuudessa lapsi on isälle yhtä lailla ilon ja onnentunteen kuin jännityksen ja

- 19 Schoppe-Sullivan SJ. Unidimensional versus multidimensional perspectives on father involvement. *Fathering: A Journal of Theory, Research, and Practice about Men as Fathers* 2004;2:147-63.
- 20 Wood JJ, Repetti RL. What gets dad involved? A longitudinal study of change in parental child caregiving involvement. *Journal of Family Psychology* 2004;18: 237-49.
- 21 Hawkins AJ, Palkovitz R. Beyond ticks and clicks: The need for more diverse and broader conceptualizations and measures of father involvement. *The Journal of Men's Studies* 1999;8:11-32.
- 22 Hawkins AJ, Bradford KP, Palkovitz R, Christiansen SL, Day RD, Call VRA. The inventory of father involvement: A pilot study of a new measure of father involvement. *The Journal of Men's Studies* 2002;10:183-96.
- 23 Erikson EH. *Identity and the life cycle*. New York: Norton 1980.
- 24 Mc Bride BA, Brown GL, Bost KK, Shin N, Vaughn B, Korth B. Paternal identity, maternal gatekeeping and father involvement. *Family Relations* 2005;54:360-72.
- 25 Rane TR, McBride BA. Identity theory as a guide to understanding fathers' involvement with their children. *Journal of Family Issues* 2000;21:347-66.
- 26 Allen SM, Hawkins AJ. Maternal gatekeeping: Mothers' beliefs and behaviors that inhibit greater father involvement in family work. *Journal of Marriage & the Family* 1999;61:199-212.
- 27 McLanahan SS, Carlson MJ. Welfare reform, fertility, and father involvement. *Future Child* 2002;12:146-65.
- 28 Knox V, Redcross C. Parenting and providing: The impact of parents' fair share on paternal involvement. New York: Manpower Demonstration Research Corporation 2000.
- 29 Sevón E, Huttunen J. Isäksi naisten kertomuksissa ja vähän miestenkin. Kirjassa: Aalto I, Kolehmainen J, toim. Isäkirja. Tampere: Vastapaino 2004;133-66.
- 30 Sevón E, Huttunen J. Odottavan äidin vastuu. Kirjassa: Rönkä A, Kinnunen U, toim. Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus 2002;72-98.
- 31 Roggman LA, Boyce LK, Cook GA, Cook J. Getting dads involved: Predictors of father involvement in Early Head Start and with their children. *Infant Mental Health Journal* 2002;23:62-78.
- 32 Lämmi-Taskula J. Parental leave for fathers? Gendered conceptions and practices in families with young children in Finland. Helsinki: Stakes 2007, Research Report 166.
- 33 Duvander A-Z, Jans A-C. Consequences of fathers' parental leave use: Evidence from Sweden. Stockholm University, Dept of Sociology, Demography Unit; Stockholm Research Reports in Demography 2008:9.
- 34 Knoester C, Petts R, Eggebeen, DJ. Commitments to fathering and the well-being and social participation of new, disadvantaged fathers. *Journal of Marriage and Family* 2007;69:991-1004.

huolenaiheen lähde sekä kuinka syvästi hän myötäelää lapsensa kasvua, uusien asioiden oppimista, leikkejä, sairastumista jne. Sitoutumisen käsitteeseen liitetty eettinen oluttavuus tarkoittaa sitä, kuinka velvoittavana mies näkee isyytensä. Käytännössä tämä näky isän arvovalinnoissa: työn, harrastusten ja perhe-elämän vaatimusten priorisoinneissa sekä suhtautumisessa isyyden jatkuvuuteen eri elämänvaiheissa.

Sitoutumiseen yhteydessä olevia tekijöitä

Samalla kun Lamb ym. esittelivät kolmen tekijän sitoutuneisuusmallinsa, he luonnostelivat myös neljän faktorin mallin siitä, mitkä tekijät vaikuttavat isän sitoutuneisuuden asteeseen. Nämä tekijät ovat miehen motivaatio isyyteen, hänen kotityö- ja lastenhoitotaitonsa ja niihin liittyvä itseluottamus, sosiaalinen tuki sekä institutionaaliset käytänteet (18). Tämä selitysmalli on ollut laajalti hyväksytty, ja sitä on käytetty monissa myöhemmissä tutkimuksissa. Mallin yksittäisiä tekijöitä voidaan pitää kumulatiivisina ja keskenään vuorovaikutteisina: mitä useampi niistä toimii positiivisesti, sitä sitoutuneempi isä on. Jotkin tekijät saattavat olla edellytyksenä jollekin toiselle, kuten motivaatio taitojen kehittymiselle.

Vaikka mallin voi katsoa liittyvän väljästi Erik H. Eriksonin psykososiaalisen kehityksen teoriaan (23), se on kuitenkin vaativammassa mielessä teoriaton. Mikä esimerkiksi selittää miesten motivaation vaihtelun isyyteen sitoutumisessa? Jotkin tutkijat ovat etsineet selitystä tähän identiteettiteoriasta, jonka mukaan miehen motivaation voidaan ajatella vaihtelevan sen mukaan, miten hän hahmottaa isyyden sopivan omaan identiteettiinsä miehenä, aviopuolisona, työntekijänä jne. (24,25). Isyysidentiteetin työstämisessä on kysymys siitä, paljonko mies haluaa sijoittaa isän rooliinsa ja paljonko hänellä on siihen voimavaroja esimerkiksi työhön ja harrastuksiin liittyvien sitoumusten lisäksi.

Sosiaalisen tuen osalta ylivoimaisesti merkittävimmiä ovat osoittautuneet perheen sisäiset parisuhteeseen ja vanhemmuuden jakamiseen kytkeytyvät tekijät sekä puolison / lasten äidin välilliset eli ns. portinvartijavaikutukset (24). Miehen itsensä hyväksi arvioima parisuhde sekä puolison varaukseton suhtau-

tuminen ovat yleensä parhaiten selittäneet miehen sitoutunutta isyyttä. Äidin portinvartijaroolin on todettu toteutuvan erityisesti kahdella tavalla: hän tukee (tai ei tue) isän ja lapsen kahtenkeskistä, äidistä riippumatonta vuorovaikutusta ja hän tukee (tai ei tue) isän omaa, äidin tyylistä poikkeavaa tapaa oppia hyväksi vanhemmaksi. Myös sillä, haluaako äiti vahvistaa omaa äitiysidentiteettiään ottamalla huomattavan osan lapsen hoidon kokonaisvastuusta itselleen, on merkitystä isän sitoutumiselle (26).

Myös perheen ulkopuolelta tuleva sosiaalinen tuki ja monet institutionaaliset tekijät ovat osaltaan vaikuttamassa isyyteen sitoutumiseen, vaikka niiden merkitys on pääosin vähäisempi kuin perhemuuttujien. Esimerkiksi isille suunnattujen perhevalmennus- ja vertaistukiryhmien vaikutusta on ollut vaikea identifioida, koska niihin valikoituvat yleensä keskimääräistä motivoituneimmat miehet, jotka joka tapauksessa sitoutuivat isyyteen tukiryhmästä huolimatta (27). Tuloksetkaimmiksi ovat osoittautuneet isäohjelmat, jotka alkavat jo odotusaikana ja ottavat huomioon perheen kokonaistilanteen, kuten perhemuodon, parisuhteen laadun, vanhempien työllisyyden, äidin näkemyksen vanhemmuudesta sekä lähisukulaisten roolin tuen antajina (28). Näyttää kuitenkin siltä, että sentyyppiiset yksityiskohdat, kuten ovatko ryhmät miesvai sekaryhmiä ja onko vetäjinä miehiä vai naisia, ammattilaisia vai amatöörejä, ovat lopputuloksen kannalta pikemminkin kosmeettisia kysymyksiä.

Suomessa paljon huomiota saaneita institutionaalisen tason tekijöitä ovat äitiys- ja lastenneuvoloiden sekä synnytyssairaaloiden asenteet ja käytänteet isien osallistamisessa ja sitouttamisessa lapsen odotukseen, syntymään ja varhaishoitoon. Vaikka äitien ja isien kertomia kokemuksia näistä käytänteistä on dokumentoitu useissa tutkimuksissa (29,30), tämän tiedon avulla on vaikea tehdä johtopäätöksiä siitä, missä määrin kannustavaksi tai mahdollisesti ignoroivaksi koettu isien kohtelu on sinällään vaikuttanut isän myöhemmän sitoutumiseen. Kaikkiaan perheen ulkopuolelta tulevan sosiaalisen tuen suuntaamisen ongelma on havaittu se, että kaikkein vaikeinta on tavoittaa niitä miehiä, joiden on arvioitu eniten tukea tarvitsevan (31).

- 35 Heath DT, McKenry PC, Leigh GK. The consequences of adolescent parenthood on men's depression, parental satisfaction, and fertility in adulthood. *Journal of Social Service Research* 1995;20:127-48.
- 36 Belsky J, Pensky E. Marital change across the transition to parenthood. *Marriage and Family Review* 1988;12:133-56.
- 37 Henwood K, Procter J. The 'good father': Reading men's accounts of paternal involvement during the transition to first-time fatherhood. *British Journal of Social Psychology* 2003;42:337-55.
- 38 Mykkänen J, Huttunen J. Isäksi tulon tunteet. Kirjassa: Sevón E, Notko M, toim. Perhesuhteet puntarissa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press 2008;169-87.
- 39 Barnett RC, Marshall NL, Pleck JH. Men's multiple roles and their relationship to men's psychological distress. *Journal of Marriage and the Family* 1992;54:358-67.
- 40 Eggebeen DJ, Knoester C. Does fatherhood matter for men? *Journal of Marriage and Family* 2001;63:381-93.
- 41 Cabrera NJ, Fagan J, Farrie D. Explaining the long reach of fathers' prenatal involvement on later paternal engagement. *Journal of Marriage and Family* 2008;70:1094-107.
- 42 Hawkins AJ, Lovejoy KR, Holmes EK, Blanchard VL, Fawcett E. Increasing father's involvement in child care with a couple-focused intervention during the transition to parenthood. *Family Relations* 2008;57:49-59.

Sidonnaisuudet:
kirjoittajalla ei ole ilmoitettuja sidonnaisuuksia.

Myös isille tarkoitettujen ja heidän käyttämiensä perhevapaiden merkityksestä on käyty paljon keskustelua, ja lähinnä pohjoismaisista kokemuksista on myös julkaistu tutkimuksia (32). Vaikka näidenkin tutkimusten ongelmana on koe- ja verrokkiryhmien saaminen vertailukelpoisiksi esimerkiksi miehen sosioekonomisen taustan ja sitoutumismotivaation lähtöta-son osalta, yleinen havainto on se, että isän vanhempainvapaiden käyttö on yhteydessä myös muulla tavoin ilmenevään sitoutumiseen. Vanhempainvapaiden pitkäaikaisvaikutuksista isän myöhempään sitoutumiseen on toistaiseksi hyvin niukalti tietoa. Tosin ruotsalaisessa tutkimuksessa havaittiin hiljattain, että isän vanhempainvapaiden käyttö lapsen ensimmäisinä elinvuosina oli yhteydessä 5-10 vuotta myöhemminkin isän vähäisempään työtuntien määrään ja sittemmin eronneiden isien osalta tiiviimpään yhteydenpitoon muualla asuvaan lapseen (33).

Isän sitoutumista selittäviä tekijöitä pohdittaessa teoreettisesti kiintoisimmaksi kysymykseksi nousee kaikesta edellä selostetusta huolimatta se, miksi mies pohjimmitaan haluaa sitoutua isyyteensä? Jo mainitun identiteettiteorian (24,25) lisäksi tällaista motivoitumista on pyritty tulkitsemaan sekä generatiivisuus- (23) että roolinottoteorian avulla (34). Erik H. Eriksonin generatiivisuuden käsite liittyy aikuistumiskehityksen myöhempään vaiheeseen, johon vanhemmaksi tuleminen ja tulevastakin sukupolvesta huolehtiminen kuuluvat luontevana osana. Eriksonilaisittain (myös) miehen generatiivisuutta, ”pienemmistä huolehtimista”, voidaan pitää ikään kuin kehityksellisesti ohjelmoituneena. Oman lapsen saamisen voidaan ajatella aktivoivan tätä kehitystä, eli sitoutunut isyys näyttäytyy tässä valossa ”luonnollisena” aikuistumiskehityksenä ja vastaavasti sitoutumattomuus sen keskeneräisyytenä.

Roolinottoteoria (role occupancy theory) puolestaan lähtee siitä yksinkertaisesta ajatuksesta, että ”työ tekijäänsä motivoi”: mitä enemmän ja monipuolisemmin isä alun alkaen joutuu hoivaamaan tai saa tilaisuutta hoivata lasta, sitä motivoituneemmin hän alkaa asennoitua omaan isyyteensä. Teoria pätee myös päinvastaiseen tilanteeseen: mitä enemmän miehen status isänä rakentuu vain tyhjien, käyttämättömien roolien varaan, sitä heikommin hän

kiinnittyy isyyteensä. Tietenkin voimme esittää vielä hankalan jatkokysymyksen: mistä isä saa tarvittavan motivaation ottaa oma osansa lapsen varhaisheidosta ja onko muilla kuin hänellä itsellään tästä vastuuta (16)?

Sitoutumisen vaikutukset miehen elämään

Vaikka lapsen ja vanhemman välisen suhteen kaksisuuntaisuus on saanut kehityksen tutkijoiden keskuudessa lähes kaanonin aseman (23), tutkimus on alkanut vasta viime aikoina ottaa vakavasti kysymyksen siitä, millaisia kehityksellisiä vaikutuksia - erityisesti läheisellä ja lämpimällä - isä-lapsisuhteella voi olla miehelle itselleen. Jonkinlaista ironiaa voi nähdä siinä, että jotkin varhaiset tämänsuuntaiset tutkimukset liittyivät teiniraskauden negatiivisiin vaikutuksiin nuoren isän myöhempään elämään (35). Myös vanhemmuuteen siirtymään (transition to parenthood) miehen näkökulmasta kohdistunut tutkimus toi ainakin takavuosina kärkkäästi esiin miehen hyvinvointia uhkaavia riskitekijöitä, kuten aviollisen tyytyväisyyden väheneminen ja stressin lisääntyminen (36).

Isäksi tulleiden miesten haastattelututkimukset ovat kuitenkin tuoneet johdonmukaisesti esille miesten itsensä kertomana sen yleisen suunnan, että valtaosa heistä arvioi elämänsä muuttuneen monin tavoin parempaan suuntaan ja että näihin muutokset liittyi yllättäviäkin positiivisia tunne-elämyksiä (37,38). Olisi tietenkin naiivia väittää, että miesten kokemukset sitoutuneesta isyydestä ovat pelkästään positiivisia, sillä myös negatiivisia seuraamuksia on dokumentoitu (esimerkiksi puolisoitten välistä valtataistelua, molempien väsymistä ja taloudellisen tilanteen heikkenemistä). Tutkimukset tukevat kuitenkin enenevästi oletusta, että sitoutuneella isyydellä on voittopuolisesti myönteisiä vaikutuksia miehen elämään ja että sitoutunutta isyyttä ylipäätään esiintyy entistä enemmän tutkimusaineistoissa. Voidaan kysyä, ovatko 25-30 vuotta vanhat isyyteen sitoutumista käsitelleet tutkimukset enää vertailukelpoisia nykyaineistojen kanssa, koska sitoutumisen käsite ja vallitsevuus ovat tänä aikana olennaisesti muuttuneet?

Samansuuntaisesti miesten omien kokemusten kanssa myös objektiivisemmat pitkit-

täistutkimukset ovat osoittaneet sen yleisen trendin, että miehet, joiden varhaisaikuisuuteen on kuulunut isyyteensä sitoutuminen, ovat olleet myöhemmin keski-ikässä hyviä puolisoita, työntekijöitä ja kansalaisia. Lukuun ottamatta sellaisia verrattain lyhytkestoisia negatiivisia isyyteen liittyneitä ”kustannuksia”, kuten koettu väsymys ja stressi, työn ja perheen välinen ristiriita sekä ajoittainen itsetunnon heikkeneminen, pitkän päälle sitoutumisen pluspuolet ovat vieneet voiton (2,15). Usein käytetty selitysmalli on ns. puskuriteoria, jonka mukaan miehen emotionaalinen sitoutuminen lapsiinsa toimii tervehdyttävänä puskurina eritoten työelämän aiheuttamalle stressille ja antaa muutoinkin voimia nähdä hetkittäisten ikävien asioiden yli (39).

Sitoutunut isyys näyttäisi tuottavan miehelle ”nettovoittoa” neljällä elämänalueella: psyykkisessä ja fyysisessä terveydentilassa, sosiaalisissa suhteissa, perhe- ja sukukeskeisyydessä sekä tyytyväisyydessä työelämäänsä (39,40). Sitoutuneilla isillä on vähemmän tupakkaan, päihteisiin ja vaarallisiin harrastuksiin liittyvää riskikäyttäytymistä (15) ja enemmän yhteisöllisyyttä naapuruston ja lähipiirin kanssa (40). He myös selvästi lisäävät yhteydenpitoaan sukulaisiin sekä osoittavat suurempaa mielenkiintoa työuraansa ja sen tulevaisuutta kohtaan. Terveyskäyttäytymistä lukuun ottamatta nämä tilastolliset yhteydet ovat suhteellisen selviä eivätkä selity perhemuodolla, sosio-ekonomisella asemalla tai miehen iällä (40). Tosin selitysasteet heikkenevät, jos alkujaan sitoutunut isä asuu erossa lapsistaan: joko sitoutuminen vääjäämättä vähenee erillään asumisen myötä tai isyyteen sitoutumisen voimauttavat vaikutukset heikkenevät lapsen ja isän yhteisen päivittäisen arjen puuttuessa.

Sitoutuneiden isien työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen ei ole yksiselitteistä, sillä vaikka yleishavainto on se, että sitoutunut isä on myös sitoutunut työntekijä, niin isyyteen sitoutuneisuus korreloi yleensä negatiivisesti työtuntien määrään (34,40). Yksi isien käyttämä strategia näyttää olevan se, että vaikka he priorisoivat vakaata työsuhdetta lapsen syntymän jälkeen entistäkin enemmän, he pyrkivät järjestelemään työaikoja ja -tehtäviä mahdollisimman paljon perheen ehdoilla osoittaen kuitenkin monilla muilla tavoilla lojaalisuuttaan työnantajaa ja työyhteisöä kohtaan.

Isyyteen sitoutuminen on näkynyt useissa seurantalutkimuksissa selvimmin miehen työelämään panostamisessa ja itsensä aikaisempaa vastuullisemmassa ammatillisessa kehittämisessä (31,40,41). Tämä on pätenyt myös interventiotutkimuksissa, joissa alkujaan hauraiden perheiden (fragile families) piirissä tehty isätyö on tuottanut tulosta ennen muuta niin, että isän työttömyys on vaihtunut työllisyydeksi tai työhön sitoutuminen on muulla tavoin lisääntynyt. Parisuhteen parantamiseen tähtäävä interventio kohentaa myös isän osallistumista lasten hoitoon - joskus jopa selvemmin kuin parisuhteen laatua sinänsä (42). Näin ollen isän sitoutuminen ja hyvä parisuhde näyttäisivät olevan hyvin läheisessä ja vastavuoroisessa suhteessa toisiinsa, ja ilmeisesti huomattavasti vahvemmin kuin naisen äitiys ja parisuhde.

Pohdinta

Isyyteen sitoutumisen käsite on vakiintunut parin vuosikymmenen aikana tarkoittamaan miehen aktiivista isä-lapsisuhteen luomista jo raskausajasta lähtien siten, että isä on lapsensa arjessa niin vuorovaikutuksessa ja saatavilla olevana kuin vastuullisena hoivan antajana. Tällainen isyys liitetään yleensä jaetun vanhemmuuden ideologiaan, joka edellyttää myös lapsen äidiltä tiettyä hyväksyntää ja tukea. Vaikka äitiin liitettyä ns. portinvartijateoriaa on myös arvosteltu, tutkimustieto tukee oletusta, että äidillä on monella tapaa vaikutusta isän sitoutumiseen. Sitoutunut isyys ja hyvä parisuhde kytkeytyvät kaiken kaikkiaan kiinteästi toisiinsa, vaikkei vanhempien ero välttämättä vähennä isän sitoutuneisuutta. Muutoinkin näyttää siltä, että miehen sitoutuminen isyyteensä on - mahdollisesti äitiyttä enemmän - herkästi ulkoapäin ohjautuvaa, monien tekijöiden säätelemää sekä haurasta ja haavoittuvaa, mutta onnistuneesti toteutuessaan miestä itseään monin tavoin palkitsevaa.

Viimeaikainen tutkimus onkin tuonut esiin monia positiivisia seuraamuksia, joita sitoutunut isyys tuo miehen elämään. Yhteen vetäen, sitoutuneet isät ovat raportoineet tyydytystä tuottavasta vanhemmuudesta, elämisen arvoisesta elämästä ja paljon antavasta isä-lapsisuhteesta useammin kuin muut isät. Kokonaisuutena sekä henkinen että fyysinen hy-

vinvointi näyttäisi parantuvan monilta osiltaan. Erityisesti sosiaalisten ja läheissuhteiden sekä työelämäsuhteiden kohentuminen on tullut painokkaasti esille.

Laajennettaessa tarkastelua vaikutuksista merkityksiin, on vaikeaa, tai lähes mahdotonta, ryhmitellä sitoutuneen isyyden miehelle antamia merkityksiä positiivisiin ja negatiivisiin. Ihmiselämän ja elämänculun perspektiivistä myös hetkellisesti negatiivisina koetuille asioille voi tulla myöhemmin positiivinen merkitys tai tulkinta. Sitoutuneet isät ovat tutkimushaastattelussa esimerkiksi kertoneet, että vaikka valvottu yö tai lapsen kanssa kahden kesken vietetty päivä pois töistä ovat sillä hetkellä saattaneet tuntua uhrautumiselta, nämä hetket ovat kuitenkin saaneet isän tuntemaan itsenä tärkeäksi, jopa korvaamattomaksi, ja siten antaneet vahvan tunteen oman elämän merkityksellisyydestä. Isyyteen sitoutumisen voikin nähdä henkisen kasvun prosessina, johon vääjäämättä liittyy sekä myötä- että vastoinkäymisiä, mutta joka kuitenkin johtaa aikuisempaan, generatiivisempaan vanhemmuuteen. Tätä voi pitää arvona sinänsä, jolloin sen saavuttamiselle ei ole mieltä laskea hintaa.

Voisiko nykytutkimustakin vaivata lähtökohtaisesti ”epäuskoinen” mieskuva, joka voi tuntua lähes loukkaavalta niistä isistä, joille lapsi on maailman tärkein asia? Tämä mieskuva voi näyttäytyä esimerkiksi seuraavanlaisina uskomuksina:

1) Ei uskota, että mies useinkaan sitoutuisi hoivaan luonnostaan, vaan lähdetään oletuk-

sesta, että sitoutumista on houkuteltava ja tuettava. 2) Koska niin monet tekijät näyttävät olevan yhteydessä isän sitoutumiseen, myös monet muut tahot kuin mies itse, esimerkiksi äiti, ovat siitä vastuussa. 3) Koska isyyteen sitoutuminen näyttää olevan helposti särkyvää, sen ei uskota juurtuneen mieheen kovin syväle. 4) Isän sitoutuminen nähdään mieluummin panos-tuotos- tai haitta-hyötyasiana kuin moraalisenä tai elämäntapakysymyksenä.

Mielenkiintoista olisikin selvittää, missä määrin äitiyteen ja isyyteen sitoutumisen käsitteet voidaan ymmärtää symmetrisinä, vai haluammeko nähdä isyyteen sitoutumisen toisin kuin äitiyteen sitoutumisen. Voisiko siis isänä olemista ylipäättään nähdä äitinä olemisen tapaan esimerkiksi elämäntehtävänä, jolloin isyyteen sitoutumisen perusteluja ei tarvitsisi pohtia eikä tehdä sitoutumisen syy- ja seurausanalyyssejä. Tai voisiko sitoutuneen isyyden nähdä sitoutuneen äitiyden tavoin mieheyteen luonnollisesti kuuluvana onnen ja täyttymyksen lähteenä, jolloin isän sitoutuminen olisi pikemminkin itsestänselvyys. Ja vihdoinkin viimein, etenkin miehille ymmärrettävä ontologinen tulkinta voisi olla myös se, että äärimmäisen sitoutunut isyys onkin ilmiönä ”hulluuteen saakka” mukaansa tempaavan harrastuksen kaltainen, kuten lintujen bonggaaminen, vanhojen autojen entisöinti tai perhokalastus, joista jokainen mies tietää, ettei ole edes soveliaista kysyä, kuka ja mitä niistä hyötyy. ■

JOUKO HUTTUNEN

Doctor of Education, Lecturer
in Education
University of Jyväskylä,
Department of Education,
Education and Adult Education

 ENGLISH SUMMARY

Father involvement and its benefits for fathers

Fathers themselves have expanded the definition of fathering in recent years by becoming increasingly involved in a wide variety of activities in the domains traditionally associated with mothering. Three types of paternal involvement have been identified: engagement/interaction, accessibility/availability and responsibility. Engagement, often called interaction, refers to direct, one-on-one interactions with the child, whereas accessibility means occasions when a parent is available for interaction with the child, but is not currently engaged in direct interaction. Responsibility refers to the extent to which a father takes responsibility for his child's care and welfare. The four factors found to influence the level of paternal involvement are motivation, skills and self-confidence, social support, and institutional factors or practices.

As to the contexts for the father's involvement, the marital relationship is one of the most important. Men are more likely to understand their role of being a father and a husband as a "package deal" - one dependent on the other. Therefore, if marital conflict is high, fathers have a much more difficult time being involved with their children. In general, it has been found that mothers can serve as gatekeepers to the father-child relationship. Many women are ambivalent about greater father involvement for a variety of reasons including concerns about their husband's competence as a caregiver, feared loss of control over a domain in which they exercise significant power, and an unwillingness to change their standards for housework and childcare.

Overall, men who are involved fathers during early adulthood usually turn out to be good spouses, workers, and citizens at midlife. Despite some of the documented short term costs of father involvement for men such as stress, increased work-family conflict, and decreased self esteem, these costs do not appear to reduce overall satisfaction with parenthood. Long term, high involvement has a modest positive impact on occupational mobility, work success, career success and the father's societal generativity – even if involved fathers temporarily reduce their working hours during the first years of the baby's life. Accordingly, men's emotional involvement with their children has been found to act as a buffer against work related and other stresses.

In conclusion, men who are involved fathers find parenthood more satisfying, feel themselves more intrinsically important to their child and feel encouraged to be even more involved. They are more likely to exhibit greater psychosocial maturity, be more satisfied with their lives, feel less psychological distress and be more able to understand themselves and empathically understand others. Involved fathers have fewer accidental and premature deaths, less than average contact with the law, less substance abuse, fewer hospital admissions, and a greater sense of well-being overall. They are also more likely to participate in the community and socialize more, and as a rule, they increase their intergenerational and extended family interactions.
